

VOORSTEL

Algemeen Bestuur

ONDERWERP	Ontwikkelingen spoorveiligheid	AGENDAPUNT	E4
DATUM	13 juli 2023		
OPENBAAR	ja	BEHANDELD DOOR	M.Sival en M.Vastert
REGISTRATIENUMMER	[Registratienummer]	TELEFOONNUMMER	06 83612968
PORTEFEUILLEHOUDER	Burgemeester Schelberg		

Besluit

[Toelichting]

Voorstel

Kennis te nemen van de ontwikkelingen op het gebied van spoorveiligheid.

Samenvatting

Het spoorvervoer van gevaarlijke stoffen door Twente is één van de risico's die in het Regionaal Risicoprofiel Twente is uitgewerkt. Veiligheidsregio Twente monitort mede daarom de ontwikkelingen rond het spoorvervoer en rapporteert daarover aan het bestuur. In dit voorstel wordt het Algemeen Bestuur geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen op het spoor. Dit ten aanzien van de volgende onderdelen:

- Realisatiecijfers basisnet spoor en duiding hiervan
- Ontwikkelingen rondom spoor in Twente
- Incidenten en operationele voorbereiding
- Risicocommunicatie
- Advisering ruimtelijke veiligheid rondom ontwikkelingen spoorzones

Daarbij kunnen we de volgende conclusies trekken:

- 1) Er gaan over het algemeen genomen meer gevaarlijke stoffen over het spoor dan dat door het ministerie als maximale norm (het risicoplafond) is vastgesteld. Dat, in combinatie met de ontwikkelingen rondom het spoor, baart ons zorgen. De VRT zal haar zorgen hierover uiten bij het Ministerie, samen met de andere Veiligheidsregio's in Oost Nederland.
- 2) We gaan samen met gemeenten aan het spoor extra aandacht besteden aan het vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners rondom het spoor, middels risicocommunicatie.
- 3) We constateren een toename van ruimtelijke ontwikkelingen rondom het spoor. Hierdoor ontstaan uitdagingen en knelpunten in relatie tot een veilige leefomgeving, economie en klimaat. We benadrukken het belang om elkaar in een vroeg stadium te betrekken zodat dan al een bestuurlijke afweging kan worden gemaakt tussen de verschillende belangen. Hierbij is het belangrijk de ruimtelijke ontwikkelingen in zijn geheel te bekijken.

Aan het algemeen bestuur

Realisatiecijfers Basisnet spoor Twente

Het Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen is per 1 april 2015 in werking getreden. Basisnet staat voor een duurzaam evenwicht tussen drie belangen: veiligheid voor omwonenden, mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen en (groei)ruimte voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. In onderstaande tabel zijn de realisatiecijfers voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over de jaren 2021/2022 weergegeven.

Aantallen KWE meldplichtige stoffen							
Traject	Soort stof	A	B2	B3	C3	D3	D4
		Brandbaar gas	Toxisch gas	Zeer toxisch gas	Zeer brandbare vloeistof	Toxische vloeistof	Zeer toxische vloeistof
30,9a Deventer - Wierden	Basisnet	210	200	0	1000	50	50
	2021	1081	12	0	1734	15	30
	2022	1449	42	0	2153	20	19
30,9b Wierden - Almelo	2021	1081	12	0	1732	15	30
	2022	1449	42	0	2153	20	19
30,9c Almelo - Hengelo	2021	1081	12	0	1732	15	30
	2022	1449	42	0	2153	20	19
30,11 Hengelo - Springbiel (D)	Basisnet	1900	200	0	1900	50	50
	2021	1202	12	0	1758	15	35
	2022	1569	42	0	2185	20	22
130,2 Delden raccordement Servo - Hengelo	Basisnet	1910	200	0	100	50	50
	2021	121	0	0	26	0	5
	2022	142	0	0	36	0	3

Wat zeggen deze cijfers ons?

- De vervoershoeveelheden van brandbare gassen zijn toegenomen. Het risicoplafond wordt overschreden.
- De vervoersaantallen toxische gassen zijn toegenomen. Het risicoplafond wordt niet overschreden.
- De hoeveelheden brandbare vloeistoffen zijn voor geheel Twente toegenomen. Het risicoplafond wordt overschreden.
- Ook de hoeveelheid transporten met toxische vloeistoffen zijn voor geheel Twente toegenomen. De hoeveelheden blijven beneden de vastgestelde risicoplafonds.
- Er is voor het gehele Twentse traject een daling waarneembaar voor het vervoer van zeer toxische vloeistoffen. De aantallen blijven beneden het risicoplafond.
- De transporten naar KLK Kolb Specialties ('raccordement Servo') zijn toegenomen. Het risicoplafond is op dit traject fors maar wordt niet benaderd.

Robuust Basisnet Spoor

Het programma Robuust Basisnet Spoor is opgezet om de overschrijdingen van de vastgestelde risicoplafonds langs het Basisnet spoor aan te pakken en te zorgen voor een balans tussen de ambities op het gebied van vervoer, bouwen en veiligheid. Het risicoplafond is een norm die door het Ministerie zelf is vastgesteld. Het risicoplafonds wordt op veel plekken overschreden. Als risicoplafonds worden overschreden, hebben deze dus geen waarde meer. Het ministerie werkt aan het opstellen van een visie die naar verwachting halverwege 2023 gereed is. Een en ander naar aanleiding van een motie-Van Ginneken/Minhas, januari 2023. De ambities komen neer op een modal shift van de weg naar spoor en binnenvaart. Daarbij zijn ook de woningbouwopgave en de klimaatopgave belangrijke aspecten. Een eerste beeld laat zien dat drie belangrijke pijlers in onze schaarse leefomgeving samen moeten gaan, namelijk economie, klimaat en leefomgeving. De toename van het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor in combinatie met de ontwikkelingen rondom het spoor, baart ons zorgen. De VRT zal haar zorgen hierover uiten bij het Ministerie van I&W, samen met de andere Veiligheidsregio's in Oost Nederland.

Landelijke pilot

In het kader van het programma Robuust Basisnet Spoor worden er in samenwerking tussen het ministerie van I&W en de gemeenten Almelo, Sittard en Tilburg drie pilots uitgevoerd. Het Basisnet en het beoogde Robuust Basisnet zijn gericht op het tot stand brengen en houden van een duurzaam evenwicht tussen de belangen van het vervoer van gevaarlijke stoffen over het Basisnet, het gebruik van de ruimte langs het Basisnet en een maatschappelijk aanvaardbaar veiligheidsniveau in de nabijheid van het Basisnet. Het doel van de pilots is om gezamenlijk de nieuwe systematiek Robuust Basisnet Spoor in de praktijk te testen en ervan te leren: In welke mate brengt de nieuwe systematiek deze balans tot stand? Welke maatregelen zijn noodzakelijk om die balans te bewerkstelligen en hoe zijn verantwoordelijkheden rondom te nemen maatregelen verdeeld en geborgd?

Aanleg derde spoor

De Betuweroute is een 172 kilometer lange spoorlijn speciaal voor goederenvervoer. Vanuit de Amsterdamse en Rotterdamse havens rijden treinen binnen twee uur naar Duitsland. Op dit moment is de aansluiting op het Europese spoornet niet optimaal. Daarom wordt er in Duitsland 70 kilometer nieuw spoor aangelegd. Na de werkzaamheden (planning 2030) kunnen er veel meer treinen via de Betuweroute naar Duitsland rijden.

Ook in 2023 en de jaren daarna zijn er diverse momenten gepland waarop er een of meerdere sporen niet beschikbaar zijn en er in een aantal gevallen (goederen)treinen moeten uitwijken. Kortom, er wordt verwacht dat er in 2023 meer goederentreinen (veelal goederentreinen en daar kunnen wagons met gevaarlijke stoffen tussen zitten) over de route Oost Nederland gaan door de aanleg van het derde spoor. Voor de buitendienststellingen 2024-2026 stelt Prorail momenteel een plan van aanpak op. De VRT volgt deze ontwikkelingen nauw en zal het bestuur desgewenst informeren.

Noordelijke aftakking

Voor goederenvervoer over spoor zien we de noodzaak voor het faciliteren van de groei en stimuleren van de modalshift van weg naar spoor (en water). De beste toekomstige routing van goederen over spoor naar Oost- en Noord-Europa vraagt een verdere verdieping. De volgende drie mogelijkheden zijn voor Twente relevant: via Arnhem-Deventer-Hengelo, via Arnhem-Zutphen-Hengelo en via tracé N18 door de Achterhoek en Twente. Oost-Nederland heeft te kennen gegeven nog een alternatieve optie nader te willen verkennen in het verlengde van de Betuweroute.

Wachttreinen in Oldenzaal

Ondanks alle maatregelen zijn incidenten met gevaarlijke stoffen op het spoor niet te voorkomen. Ook in Twente zijn er enkele jaren geleden incidenten geweest waarbij gevaarlijke stoffen betrokken waren, zoals in Borne, Almelo en (meest recent) in Oldenzaal. In ons vorig schrijven hebben wij u geïnformeerd over de (druppel) lekkages van gevaarlijke stoffen op de wachtsporen nabij station Oldenzaal. Navraag bij de ILT leert dat er frequent wordt gecontroleerd op de juiste informatievoorziening over treinen met gevaarlijke stoffen op het emplacement in Oldenzaal.

Door het frequentere toezicht is geconstateerd dat treinen de wachtsporen langer bezet houden dan met de vergunningsvoorschriften is beoogd. Er is hierover intensief contact in het kader van toezicht tussen de gemeente, Omgevingsdienst en Prorail. Veiligheidsregio Twente heeft de risico's van de betreffende gevaarlijke stoffen in kaart gebracht. Conclusie is dat er in basis geen (verhoogd) risico op vrijkomen gevaarlijke stoffen is als treinen op het wachtspoor staan, ook omdat er geen werkzaamheden worden verricht aan trein/wagons.

Werkzaamheden

Op diverse plaatsen in Twente vinden werkzaamheden plaats aan het spoor. Deze werkzaamheden variëren tot aanpassing van stations, het realiseren van nieuwe perrons (Oldenzaal), diverse werkzaamheden aan baanvakken en emplacementen (Hengelo). Veiligheidsregio Twente is bij veel van de werkzaamheden betrokken als adviseur.

Incidentbestrijding

In 2022 hebben er geen specifieke inzetten plaatsgevonden m.b.t. de bestrijding van incidenten met gevaarlijke stoffen op het spoor.

Oefeningen

In Wierden heeft er in 2022 een systeemoefening plaatsgevonden, gerelateerd aan het spoor. Er is een scenario geoefend waarbij een goederentrein een tankwagen heeft geraakt op de spoorwegovergang.

In 2022 heeft Brandweer Twente een aantal bevelvoerderstrainingen verzorgd ten aanzien van spoorincidenten, scenario's en handelingsperspectieven. Hierbij werd specifieke aandacht geschonken aan de lokale spooromgeving (De Lutte, Hengelo) dan wel de specifieke incidentbestrijdingstaak van een post (gaspakken-team van Enschede). Deze trainingen zijn samen met ILenT (Inspectie Leefomgeving en Transport) vormgegeven. Holten en Rijssen staan voor 2023 op de planning de training te krijgen.

Risicocommunicatie

In 2022 hebben meerdere gemeenten aangegeven meer in te willen zetten op risicocommunicatie en het vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners die wonen, werken of verblijven rondom het spoor. Vanaf 2023 brengen de VRT en gemeenten gezamenlijk het thema 'vervoer gevaarlijke stoffen over het spoor', eenduidig en structureel onder de aandacht binnen de gemeenten waar dit relevant is (Hengelo, Almelo, Borne, Oldenzaal, Wierden, Rijssen Holten). De overall ambitie is dat inwoners en werkenden rondom het spoor een gevaarlijke situatie kunnen herkennen, weten dat ze iets moeten doen en weten wat ze moeten doen. Zie bijlage 1: Plan risicocommunicatie gevaarlijke stoffen spoor.

Advisering ruimtelijke veiligheid

We constateren een toename van ruimtelijke ontwikkelingen nabij spoorzones. Plannen variëren van functiewijzigingen van panden tot nieuwe woongebieden. Veiligheidsregio Twente is als (wettelijk) adviseur in veel gevallen betrokken. De Veiligheidsregio benadrukt in haar adviezen, dat het aan het bevoegd gezag is om te bepalen welk veiligheidsniveau ze acceptabel vindt. Buiten het plaatsgebonden risico zijn hier geen harde criteria voor. Afhankelijk van de omgeving kunnen de effecten en daarmee ook het slachtofferbeeld, schade en maatschappelijk impact, sterk verschillen. Dit maakt dat de VRT het van belang vindt om vroegtijdig in gesprek te zijn met gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen langs het spoor. Door in dit stadium de verschillende belangen al bestuurlijk te wegen ontstaat duidelijkheid. Het gaat erom dat inwoners in de omgeving van het spoor veilig kunnen leven, wonen en werken. De aspecten zelfredzaamheid, beheersbaarheid en bestrijdbaarheid mogen een prominente plaats krijgen in de bestuurlijke afweging. In het kader van de (voorbereidende) taak op de crisis- en incidentbestrijding wil de VRT weten wat er met gegeven adviezen vanuit de VRT is gedaan en zal dit steekproefsgewijs nagaan.

Bijlage(n)

- Plan risicocommunicatie gevaarlijke stoffen spoor

Enschede, 15 juni 2023

Het dagelijks bestuur

Secretaris,
H. Meuleman

Voorzitter,
R.W. Bleker

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 13 juli 2023

Secretaris,
H. Meuleman

Voorzitter,
R.W. Bleker